

YUNUS KAPLAN*

Seyrî ve Halep Şehrengizi

Seyrî and The Şehrengiz of Aleppo

ÖZET

Klasik Türk edebiyatında farklı konuların ele alındığı birçok nazım türü bulunmaktadır. Bir şehrin güzellerini ve güzelliklerini konu edinen şehrengizler de bu türler arasında yer alır. Edebiyatımızda örneklerine özellikle 16. yüzyılda rastlanan bu türe rağbet gösteren şairlerden biri de hayatı hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmayan Seyrî'dir. Bilinen tek eseri olan Dîvân'ından hareketle 16. yüzyıl şairlerinden olduğu tespit edilen Seyrî, Osmanlı'nın önemli ticaret ve kültür merkezlerinden biri olan Halep için bir şehrengiz yazmıştır.

Seyrî Dîvânı'nın 21b-28a varakları arasında bulunan Halep Şehrengizi, edebiyatımızda Halep üzerine yazılmış olan tek şehrengizdir. Mesnevi nazım şekliyle yazılan ve 127 beyit tutarındaki bu şehrengizde Halep'te yaşayan 46 güzel anlatılmıştır.

Bu çalışmada Halep Şehrengizi'nin çeviri yazısı yapılarak şekil ve muhteva özellikleri üzerine birtakım değerlendirmelerde bulunulmuştur.

ANAHTAR KELİMELE

Klasik Türk Edebiyatı, Seyrî, Şehrengiz, Halep.

ABSTRACT

There are many verse genres dealing with different subjects in Classical Turkish Literature. Şehrengizs, discussing beautiful people and beauties of a city, are among these genres. One of the poets interested in this genre in the 16th century in our literature is Seyri about whom there is not enough information. Considering his only known work Divan, Seyri, wrote a şehrengiz about Aleppo, one of the important commercial and cultural centers of Ottoman Empire.

The Şehrengiz of Aleppo, found between Seyri Divan's 21b-28a pages, is the only work written about Aleppo in our literature. In this şehrengiz, which was written with mesnevi type and 127 couplets, introduced 46 beautiful people living in Aleppo.

In this study, with the transcript of the Şehrengiz of Aleppo, some evaluations about features of type and content are carried out.

KEYWORDS

Classical Turkish Literature, Seyri, Şehrengiz genre, Aleppo.

Giriş

Klasik Türk şiirinde farklı konuların ele alındığı birçok nazım türü yazılmıştır. Bunlardan biri de bazı şehirlerin veya şehirde yaşayanların çeşitli özellikleriyle anlatıldığı şehrengizlerdir.

Sözlüklerde şehrengiz türü için "Bir yerin tabii ve sosyal özelliklerinden bahseden bir nazım türü." (Devellioğlu 1970: 1181), "Divan ede-

* Yrd. Doç. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (yunuskaplan80@mynet.com).

biyatında bir şehir ile o şehrin mahbûbları hakkında yazılan manzum eser.” (Pala 1999: 506), “Ortalığı velveleye salacak ve dedikoduya sebep olacak şeyler hakkında yazılan şiirlere verilen addır.” (Pakalın 1993: III/327) gibi tanımlamalar yapılmıştır.

Türk edebiyatında yazılmış olan şehrengizler ve şairleri hakkında bilgi veren Ağâh Sırrı Levend, bu tür için “Bir şehrin güzellerini tasvir maksadıyla kaleme alınmış eserlerdir.” (1957: 13) derken; Nuran Tezcan ise “Bir şehrin kendisine aşk duyulan güzel ve çoğu çarşı esnafından olan delikanlılarını tasvir eden ve öven şiirlerden oluşan eserdir.” (2001: 162) tanımını yapar.

Şehrengizler üzerine yaptığı çalışmada bu tür hakkında değerlendirme yapan Adnan Karaismailoğlu, şehrengizlerin İran edebiyatındaki karşılığının “*şehr-âşûb*” olduğunu ve ilk gerçek örneğinin 12. yüzyılda Mes’ûd-ı Sa’d-ı Selmân’ın *Divan*’ında görüldüğünü söyler. Bu eserin, Sultan Şîrzâd b. Mes’ûd’un saray erkânını konu alan 371 beyitlik bir mesnevi olduğunu, eserde Sultan Şîrzâd, Sultan Mes’ûd ve bir kısım saray erkânı ile neyzen, şarkıcı gibi müzisyenlerin anlatıldığını belirtir. Ayrıca Mes’ûd’un *Divan*’ında çeşitli meslek sahipleri üzerine yazılmış 92 kıtanın bulunduğunu ifade eder (2001: 142-43).

Türk edebiyatında ise bu türün ilk örneklerine 16. yüzyılda rastlanır. Bu dönemde ilk olarak 1512 yılında Mesîhî ve Zâtî, Edirne için birer şehrengiz yazmışlardır. Bundan bir yıl sonra Kâtib, İstanbul ve Vize için; 1522 yılında ise Taşlıcalı Yahyâ, İstanbul ve Edirne için birer şehrengiz yazmışlardır (Levend 1957: 14-21). Edebiyatımızda şairler tarafından belli bir dönemde (özellikle 16. yüzyıl) rağbet gören bu tür, 18. yüzyıldan itibaren gözden düşmüştür.

Edebiyatımızda Sâfî’nin Farsça yazdığı *İstanbul Şehrengîzi*, Usûlî’nin *Yenice Şehrengîzi* ve Esîrî’nin *Bağdat Şehrâşûbu* gibi birkaç eser, manzum-mensur karışık kaleme alınmış; bunun dışındakilerin büyük çoğunluğu ise manzum olarak yazılmıştır. Manzum olanların büyük bir kısmı mesnevî nazım şekliyle kaleme alınmıştır (Aydemir 2007: 99). Şehrengizlerin yazımında şairlerin nazım şeklindeki tercihleri daha çok mesneviden yana olsa da zaman zaman kaside, terakib-bend, muhammes, gazel gibi farklı nazım şekilleriyle de şehrengizler yazılmıştır. Bu nazım türlerinde

genellikle aruzun kısa vezinleri tercih edilmiş ve sade, anlaşılır bir dil kullanılmıştır.

Eldeki mevcut şehrengizlerden sadece Azîzî'nin *İstanbul Şehrengîzi* kadınları tasvir etmiş (Levend 1988: 164), bunun dışındakilerde ise erkek güzellerin tasviri yapılmıştır.

Divan edebiyatının yerli mahsulleri arasında yer alan şehrengizler, toplum hayatını ve kendi çağının özelliklerini bir divandan daha canlı, daha renkli aksettirmesi bakımından önemlidir (Levend 1957: 14). Divan ve mesnevilerdeki hayalî sevgilinin yerini, şehrengizlerde şairin kendi çevresinden adıyla sanıyla tanıdığı kişiler alır. Bu sayede şairler, gözlemlerini kendi yaşadıkları duygularla birleştirip anlatma imkânına sahip olurlar (Tezcan 2001: 161).

Şehrengizler, çoğu zaman kısa bir "*münâcât*"la başlar. Bu münâcât, Allah'ın sonsuz büyüklüğü karşısında kendi çaresizliğini gören kulun yalvarmasına pek benzemez. Burada asıl anlatılmak istenen düşünce, şairin gördüğü güzellere dinî görevlerini unutturacak derecede tutkun olması, bu yüzden kendini suçlu görerek affını istemesidir. Doğrudan "*sebeb-i te'lif*"le maksada giren şehrengizler de vardır. Bunların bazılarında gece ve gündüz tasvirleri yer alır. "*Sebeb-i te'lif*"te şair, güzellerini tasvir edeceği şehirden bahsederek dilberlerini över. Tasvirlerini tamamladıktan sonra da "*hâtîme*" bölümüyle eserini bitirir. Bu bölümde şehirde övülecek daha birçok güzel olmasına rağmen tanıdıklarını anlattığını söyleyerek hepsine birden dua eder. Bu arada kendini övmeyi de unutmaz (Levend 1957: 13).

Türk edebiyatında yazılmış olan şehrengizleri muhteva bakımından bir şehrin sadece tarihî eserlerini, yapılarını, coğrafi özelliklerini vs. anlatanlar ve genelde bir şehrin esnaf zümresine mensup olan güzellerin anlatıldığı şehrengizler olmak üzere iki gruba ayırmak mümkündür (Aydemir 2007: 99).

Türk edebiyatında yazılmış şehrengizler üzerine şimdiye kadar birçok çalışma yapılmıştır.¹ Yapılan bu çalışmalarla birlikte edebiyatımızda

¹ Bu çalışmalar hakkında toplu bilgi için bkz. Barış Karacasu, "Türk Edebiyatında Şehrengizler", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, İstanbul 2007, C. 5, s. 259-313;

bu tür üzerinde yazılmış olan eserlerin sayısında zamanla bir hayli artış olmuştur. Şehrengizler üzerinde ilk toplu çalışmayı mezuniyet tezi olarak yapan Mustafa İzzet Deliçay, bu çalışmasında edebiyatımızdaki şehrengiz sayısını 32 olarak tespit etmiştir (Deliçay 1936). Ardından Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatında Şehrengizler ve Şehrengizlerde İstanbul* adlı çalışmasında bu sayıyı 44'e yükseltir (Levend 1957). Metin Akkuş'un yüksek lisans teziyle birlikte 49'a çıkan bu sayıyı, Barış Karacasu önce bu türde yeni tespit edilenleri de ekleyerek 68'e (2011: 260); daha sonra da şehrengiz özelliği taşıyan *Heves-nâme*, *Çengî-nâme*, *Hûbân-nâme*, *Zenân-nâme*, *Ta'rifât*, ve *Nerh-nâme-i Dilberân* gibi eserleri de ekleyerek 78'e çıkarmıştır (2011: 304). Türk edebiyatındaki şehrengizlerin sayısı üzerine en son değerlendirme ise Lokman Turan tarafından yapılmıştır. Turan, Defterdar-zâde Ahmed Cemâlî'nin *Siroz Şehrengizi* üzerine yaptığı çalışmada Fatma Sabiha Kutlar'ın çalışma yaptığı *Nerh-nâme-i Dilberân*, kendisinin tespit ettiği Yenişehirli Avnî Bey'in *Dîvân*'ında yer alan *Der-vasf-ı Yenişehir-i Fenâr* başlıklı manzume ile Edirneli Örfî Mahmûd Ağa *Dîvân*'ındaki *Dâru'n-Nasru'l-Meymene Şehr-i Edirnenüñ Evsâfidur* başlıklı manzumeyi de ekleyerek şehrengiz sayısını 81'e çıkarmıştır (2011: 51). Ancak, Turan'ın toplam sayıya dâhil ettiği *Nerh-nâme-i Dilberân* adlı eserin, daha önce Barış Karacasu tarafından şehrengiz sayısına dâhil edildiği dikkate alındığında gerçek rakamın 80 olduğunu söylemek daha doğru olacaktır.

Lokman Turan'ın şehrengizlerin sayısı üzerine yaptığı bu son değerlendirmeden sonra bazı şehrengiz çalışmaları daha yapılmıştır. Aysun Çelik, Lokman Turan gibi Defterdar-zâde Ahmed Cemâlî'nin *İstanbul Şehrengizi* (Çelik 2013), Abdülkerim Gülhan daha önce Yaşar Aydemir tarafından çalışılan Ravzî'nin *Edincik Şehrengizi* (Gülhan 2012), Ülkü Çetinkaya ise Azîzî'nin *İstanbul Şehrengizi* (Çetinkaya 2014) üzerine çalışma yapmıştır. Ancak üzerinde çalışılan bu şehrengizler, daha önceki çalışmalarda toplam sayıya dâhil edildikleri için şehrengiz sayısında herhangi bir değişikliğe yol açmamıştır.

Fatih Tıgılı, "Klâsik Türk Edebiyatında Şehrengiz Çalışmaları Hakkında Bibliyografya Denemesi", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 2/4, Ankara 2007, s. 763-70.

Şehrengizler hakkındaki son çalışma ise Murat Öztürk tarafından, hayatı hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi olmayan ancak yazdığı şiirlerden hareketle 16. yüzyılın ikinci yarısında yaşadığı anlaşılan Maksadî mahlaslı bir şairin Yenice ve İştîp için yazdığı şehrengizler üzerine yapılmıştır (Öztürk 2014). Maksadî'nin Yenice için iki adet olmak üzere yazdığı üç şehrengiz üzerinde daha önce hiçbir çalışma yapılmadığı için, edebiyatımızdaki yazılmış şehrengizlerin toplu sayısına yönelik çalışmalarda bulunmayan bu şehrengizleri de eklendiğimizde toplam sayı 83'e çıkmaktadır.

Türk edebiyatında yazılmış şehrengizlerden bir diğeri de bu çalışmamızın konusu olan ve üzerinde hiçbir çalışma yapılmayan *Halep Şehrengizi*'dir. *Dîvân*'ındaki bazı manzumelerden hareketle 16. yüzyılda yaşadığı anlaşılan ve şiirlerinde Seyrî mahlasını kullanan bir şair tarafından Halep için kaleme alınan bu şehrengizi de toplam sayıya dâhil ettiğimizde Türk edebiyatındaki yazılan şehrengizlerin toplam sayısı şimdilik 84'tür.

Halep

Kâmûsu'l-Âlâm'da verilen bilgilere göre Halep, Suriye'nin güneyinde bulunan ve aynı adı taşıyan vilayetin merkezidir. Osmanlının ikinci derece büyüklükteki şehirlerinden biri olan Halep, Fırat ve Asi nehirleri arasındaki geniş ova üzerindedir. Büyük kısmı surlarla çevrili olan ve dokuz kapısı bulunan şehrin, surların dışında birkaç mahallesi, içinde ise bir iç kalesi bulunmaktadır. Önemli bir ticaret merkezi olan şehir, büyük çarşısı, pazarı, medreseleri, okulları, camileri, darüşşifaları, kışlaları, köprüleri, hamamları, kütüphaneleri, hastaneleri vb. ile mamur bir yerdir. Evleri kâgir olup süsten uzaktır. Sokakları dar olsa da çoğu kaldırım ve oldukça temizdir. Halkının büyük çoğunluğu Müslüman'dır. Şehrin etrafı bağ ve bahçelerle çevrilidir. Havası sağlam olup kışları kuru soğuk, yazları ise sıcak geçer. Halep'te ticaret, ipekçilik, kumaş dokumacılığı, kuyumculuk, sabunculuk, şekerlemecilik, meyvecilik ve sebzeçilik gibi meslekler revaçtadır (Şemseddin Sâmî 1314: III/1971).

Halep, sahip olduğu çeşitli özellikleriyle divan şairleri tarafından zaman zaman şiirlere konu edilmiştir. Şairler, Halep şehrini daha çok

ticari hayattaki canlılığı, üretime olan katkısı ve sahip olduğu mimari eserlerle şiirlerinde kullanmışlardır. Bu da Halep'in Osmanlı döneminde sahip olduğu önemi göstermesi bakımından önemlidir.²

Seyrî Hakkında

M. Nâil Tuman'ın Tuhfe-i Nâilî adlı eseri dışında tezkirelerde ve biyografik kaynaklarda Seyrî mahlaslı herhangi bir şair hakkında bilgi verilmemiştir. Ancak M. Nâil Tuman, ihtiva ettiği şiirlerden hareketle İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde 2815 numarada kayıtlı olan *Dîvân*'ın, hayatı hakkında elde herhangi bir bilgi bulunmayan Seyrî mahlaslı bir şaire ait olduğunu ve yine bu eserdeki şiirlerden hareketle de Seyrî'nin H. 11. yüzyıl (M. 18. yüzyıl) şairlerinden olduğunu bildirmektedir (Kurnaz ve Tatçı 2001: 1247). Ancak bu *Dîvân* üzerinde çalışma yapan G. Feyza Hatipoğlu, *Dîvân*'daki şiirlerde adından bahsedilen şahısların M. Nâil Tuman tarafından karıştırıldığını tespit ederek Seyrî'nin 18. yüzyıl değil de 19. yüzyıl şairlerinden olduğu sonucuna varmıştır (Hatipoğlu 2010: 2).

Üzerinde çalıştığımız *Halep Şehrengizi*'nin şairi olan Seyrî'nin hayatı hakkında tezkirelerde ve biyografik kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak şaire ait olan ve şimdilik tek nüshası Fransa Milli Kütüphanesi'nde (Bibliothèque Nationale de France) bulunan bu *Dîvân*'da, yaşadığı dönemdeki bazı devlet büyüklerini övmek amacıyla yazılmış kaside, muhammes ve murabbalar; bazı şehirlerin fetihleri ile mimari yapılara düşürülmüş tarihler bulunmaktadır. Bu kasideler ve tarih manzumelerinden hareketle şairin hayatı ve yaşadığı dönem hakkında birtakım değerlendirmeler yapmak mümkündür. *Dîvân*'ında yaşadığı döneme ışık tutacak manzumelerinden hareketle Seyrî'nin hayatı hakkında yapılabilecek değerlendirmelerden bazıları şunlardır:

Seyrî Dîvânı'nın bulunduğu Paris Milli Kütüphane kataloğunda Seyrî'nin Osmanlı padişahlarından I. Mustafa (sal. 1617-18, 1622-23) için

² Halep'in klasik Türk şairlerinin hayal dünyalarına nasıl yansıdığına dair bkz. Ahmet Kartal, "Klasik Türk Şairinin Dilinden Halep", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, Sayı 12, İstanbul 2014, s. 77-92.

şiiirler yazdığı kayıtlı (Blochet 1932: 117) olsa da eser üzerinde yaptığımız incelemede şairin bu şiiirleri I. Mustafa için değil, Şehzade Mustafa için yazdığı anlaşılmıştır.

Seyrî, *Dîvân'*ında Amasya valisi olan Kanuni Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Mustafa (öl. 1553) için yazdığı hasbihal türündeki kasidesinde (vr. 4b-5b), zamanla tımarında artış olacağı düşüncesiyle yedi bin akçelik tımarla Rumeli'den Erzurum Beylerbeyi olan Ali Paşa (öl. 1572)'nın divan kâtipliğini yapmak için Erzurum'a geldiğini, ancak beş yıl görev yapmasına rağmen tımarında beş akçe bile bir artış olmadığı için bu görevden ayrıldığını söyleyerek kendisini divan kâtibi yapması için Şehzade'ye ricada bulunur. Şair bu talebini, başka bir kasidede de dile getirir (vr. 11a).

Seyrî'nin kaside yazdığı devlet adamlarından biri de Kanuni Sultan Süleyman'ın vezirlerinden Rüstem Paşa (öl. 1561)'dır. Şair, 948/1541-42 yılındaki Budin fethi vesilesiyle onu övmek için bir kaside yazmıştır (vr. 11b-12b).

Seyrî, Erzurum Beylerbeyi Ali Paşa (öl. 1572)'nın 951/1544 yılında Oltu ve Ahıska'yı fethetmesi üzerine onun övgüsünde bir kaside yazmış (vr. 8a-9a), Bağdat valiliği yaptığı sırada (1549-1552) onu övmek amacıyla bir murabba (vr. 31b-32a) ve çıktığı Cezayir Seferi'nden dolayı başka bir murabba (vr. 32a-32b) ile 956/1549 yılındaki Hürmüz ve Basra fethi için ise bir muhammes (vr. 30b-31b) kaleme almıştır.

Hakkında iki murabba (vr. 33b-35a) yazdığı Kanuni Sultan Süleyman'ın 2. İran Seferi (954/1547-48)'ne padişahla birlikte katılan Safevî şahı Tahmasb'ın kardeşi olan Elkas Mirza (öl. 1550) ile yine hakkında bir murabba yazdığı (vr. 31b-32b) Kanuni Sultan Süleyman'ın vezirlerinden Pargalı İbrahim Paşa (öl. 1536), Seyrî'nin *Dîvân'*ında adından bahsettiği diğer tarihî şahsiyetlerdir.

Seyrî'nin hayatıyla ilgili bazı değerlendirmelerde bulunmamıza yardımcı olacak diğer manzumeler ise yaşadığı dönemde cereyan eden bazı olaylara düşürdüğü tarihlerdir. Şair, Halep Beylerbeyi Hüseyin Paşa'nın 944/1537-38 yılında Antep'te yaptırdığı bir binaya (vr. 16a-b), 947/1540-41 yılında Halep'te doğan Fazlullah adında bir çocuğun doğumuna (vr. 16b-17a), Budin'in 948/1541-42 yılında Kanuni Sultan Sü-

leyman tarafından ikinci kez fethine, Ali Paşa'nın 951/1544-45 yılında Gürcülere karşı kazandığı zafere (vr. 17b-18a) ve aynı yıl Oltu Kalesi'nin fethine (vr. 16b) ve Halep'e vali olarak atanan Mehmed Paşa (öl. 1557)'nin 951/1544-45 tarihinde Halep'e gelişine (vr. 19a-b) tarih düştürmüştür.

*Dîvân'*ındaki bu bilgilerden hareketle Seyrî'nin hayatı hakkında aşağıdaki değerlendirmeler yapılabilir:

Seyrî'nin Erzurum'a divan kâtipliğini yapmak için geldiğini söylediği Erzurum beylerbeyi olan Ali Paşa (öl. 1572), Erzurum Beylerbeyi Musa Paşa'nın 950/1543 yılında Gürcülerle yaptığı mücadelede şehit düşmesi üzerine Erzurum beylerbeyliğine atanmış ve 955/1548 yılının başlarında Karaman beylerbeyliğine atanana kadar da bu görevde kalmıştır. 956/1549 yılında ise Bağdat'a beylerbeyi olarak atanmış ve bu görevi de üç yıl sürmüştür (Afyoncu 2011: 412). Seyrî'nin de kasidesinde beş yıl görev yapmasına rağmen tımarında hiçbir artış olmadığı için bu görevden ayrıldığını söylemesinden hareketle, şairin daha önceleri Rumeli'de yaşadığı, Ali Paşa'nın Erzurum beylerbeyliğine atanmasıyla birlikte Erzurum'a geldiği ve görevde kaldığı bu beş yıl boyunca ona divan kâtipliği yaptığı anlaşılmaktadır.

Şairin, divan kâtipliği görevi istediği ve *Dîvân'*ında birçok yerde adını zikredip kendisine manzumeler yazdığı Şehzade Mustafa, Kanuni Sultan Süleyman'ın oğludur. 948/1541 yılında Amasya'ya vali olarak atanan Şehzade Mustafa, boğdurulduğu 960/1553 yılına kadar bu görevde kalmıştır (Turan 2006: 291). Bu bilgiler, Erzurum'daki kâtiplik görevi 955/1548 yılında biten Seyrî'nin, Şehzade Mustafa'ya divan kâtipliği görevi talebinde bulunmak için Amasya'ya geldiğini göstermektedir. Ancak şair, Ali Paşa'nın Bağdat valiliği yaptığı sırada ona yazdığı bir murabbada (vr. 31b-32a) Amasya'da Şehzade Mustafa'nın yanında iki yıl kaldığını ancak rahat bir gün geçirmediğini söyleyerek tımarsız yaşamının zorluğundan bahsetmiştir. Bu ifadeler, şairin 1548-49 yıllarında Amasya'da bulunduğunu ancak burada umduğunu bulamadığını göstermektedir.

Ali Paşa'nın Bağdat valiliği yaptığı sırada ona yazdığı murabbadan ve çıktığı Cezayir Seferi'nden dolayı ona yazdığı diğer murabba ile

Basra fethi için yazdığı muhammesten hareketle Seyrî'nin tekrar Ali Paşa'nın dairesine girdiği kabul edilebilir.

Sonuç olarak nerede ve ne zaman doğduğu bilinmeyen Seyrî, 1543-48 yılları arasında Erzurum Beylerbeyi Ali Paşa'nın divan kâtipliğini yapmış, onun Karaman beylerbeyliğine atanması üzerine divan kâtibi olabilmek amacıyla Amasya'ya Şehzade Mustafa'nın yanına gitmiş ve iki yıl burada kalmıştır. Ancak bu amacına ulaşamayan şair, Ali Paşa'nın 1549 yılında Bağdat beylerbeyi olması üzerine tekrar onun çevresine girmiştir. Yaşadığı dönemdeki bazı şahıslara yazdığı manzumelere ve düşürdüğü tarihlere bakarak Seyrî'nin, 16. yüzyılda yaşadığı ve Ali Paşa'nın 1549 Bağdat beylerbeyliği yaptığı sırada onun için yazdığı şiirlere bakarak da 1549 yılında hayatta olduğu anlaşılmaktadır.

Dîvânı

Seyrî'nin şimdilik bilinen tek eseri, *Dîvân*'ıdır. Tek nüshası bulunan eser, Fransa Milli Kütüphanesi'nde "Supplement Turc 280" numarayla kayıtlıdır. Ölçüsü 19x13 cm olan ve 144 varaktan oluşan eser, ta'lik hatla 13'er satır halinde yazılmıştır. İstinsah tarihi ve müstensihi hakkında herhangi bir kayıt bulunmamaktadır.

Baştan eksik olduğu anlaşılan *Dîvân*'ın 1a sayfasında Muhibbî ve Azmî'nin birer gazeli, 136b-141b sayfalarında ise Mesîhî, Bâkî, Muhibbî, Hayâlî, Fasîhî, Refîkî, Şinâsî gibi şairlerin gazelleri ile bazı kıt'a ve beyitler, 142a-144a sayfalarında ise bazı Arapça şiirler bulunmaktadır.

Mürettep haldeki *Seyrî Dîvânı*'da; 400 gazel, 13 kaside, 21 kıt'a, 10 müfret, 1 mesnevi, 2 matla, 1 rubai, 17 murabba, 4 muhammes ve 1 müseddes bulunmaktadır.³

Halep Şehrengizi, ise *Seyrî Dîvânı*'nın 21b-28a varakları arasında yer alır.

³ *Seyrî Dîvânı* tarafımızdan çalışılmaktadır.

Halep Şehrengizi'nin Şekil ve Muhteva Özellikleri

Nazım Şekli

127 beyit tutarında ve mesnevi nazım şekliyle kaleme alınan eser, "Sebeb-i telif, şehir güzellerinin tavsifi ve hâtıme" olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

Vezin

Aruzun hezec bahrinin "*mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ûlün*" kalıbıyla yazılan eserde çeşitli aruz uygulamalarına rastlamak mümkündür. Bu uygulamalara verilebilecek bazı örnekler aşağıda gösterilmiştir.

1. Vasl

Şalaldan çâh-ı cevrine o maḥbûb
Bükâdan görmez oldı hemçü Ya'ḳûb (b. 43)

Bizümle yağ u bal oldu o dilber
Raḳîbi bilsek ortada ne ister (b. 107)

2. Vasl-ı Ayn: Aruzda bir kusur olarak kabul edilen vasl-ı ayn bir beyitte karşımıza çıkmaktadır.

İlâhî cümlesini müstedâm it
Daḫı her birin uṣṣâḳına râm it (b. 122)

3. İmâle-i Maksûre: Yine bir kusur olarak görülen imâle-i maksûre, eserde en çok karşımıza çıkan uygulamadır. Şair, genellikle Türkçe kelime ve ekler ile tamlama eklerinde imâle-i maksûre yapmıştır.

Ne için dâyimâ kaçar yürür ol
Atası adını yire urur ol (b. 33)

Adı Yünus birisi daḫı şarrâf
Bugün anuñ lebi la'line inşâf (b. 60)

4. İmâle-i Memdûde: İmâle-i maksûre kadar olmasa da zaman zaman karşımıza çıkan uygulamalardan biridir.

Biri de Şāh ‘Abdī māh-peyker
Bugün oldur hemān ‘ālemde dilber (b. 28)

Biri ‘aṭṭār Yahyā zülfi ‘anber
Ayağı toprağıdır misk-i ezfer (b. 80)

5. Zihaf: Aruz kusurlarında bir olarak görülen zihaf, birkaç yerde karşımıza çıkar:

Meḥemmeddür birisi daḥı derzī
Beni āvāre itd’ol derzī gürzī (b. 75)

Raḳībi andan alduḳça sābūn
Görenler anı dirler aṣa bunu (b. 97)

Kafiye

127 beyit tutarındaki *Halep Şehrengizi*’nin 125 beyti kafiyelidir. Kafiyeler içerisinde en çok tercih edilen kafiye türü mücerred kafiye dir. Kafiyelerin tercih edilme sıklıkları ve bunlara verilebilecek bazı örnekler aşağıdaki gibidir:

1. Mücerred Kafiye: Sadece revî harfinin tekrarından oluşan kafiye dir. Şair, 56 beyitte bu kafiye yi tercih etmiştir:

Yazarsam bunlaruñ her birini ger
Taḥammül eylemez evrāk u defter (b. 18)

Anuñ hem pīşesi maḥbūb-ı ra‘nā
Meḥemmed ismidür şan cismi vālā (b. 68)

2. Mürdef Kafiye: Revî ile ridf (elif, vav, ye) harfinden oluşan kafiye dir. 39 beyitte bu kafiye tercih edilmiştir.

Ser-āmed olmasa gün gibi ol şāh
Anuñ olmazdı ‘abdi mihr ile māh (b. 29)

Kesüp kühsār-ı ‘aşkı ol dem üstād
Yaraşur baña şākird olsa Ferhād (b. 41)

3. Mukayyed Kâfiye: Revî harfi ve kendisinden önce harekesiz bir ünsüzden oluşan kafiye dir. 6 beyitte bu kafiye türü karşımıza çıkar.

Velî şunları kim mîr-i felek-**qadr**
 Cihân-miknet **qazâ-qudret qader-emr** (b. 19)
 Kayûmcı oğlu biri Ahmed **ismi**
 Dögülmiş sîme beñzer aq **cismi** (b. 50)

4. Müesses Kafiye: Revi harfi ile ridf arasına başka bir harfin (dahîl) girmesiyle oluşan kafiye'dir. Şair, bu kafiye türünü 5 beyitte tercih etmiştir.

Cihânda dem bu dem hâlet bu **hâlet**
 Bunuñ ğayrı bañâletdür bañ**âlet** (b. 8)
 Dağı kılsun hemîşe Hayy u **Qâdir**
 Murâdâtın müyesser evvel **âhir** (b. 22)

Redif

Seyrî, 127 beyitten oluşan *Halep Şehrengizi*'nin 40 beytinde redifli kullanımı tercih etmiştir. Bu rediflerin büyük çoğunluğu Türkçe kelime ve eklerden oluşmaktadır. Bu redifler sadece kelimeler, ek+kelimeler veya sadece eklerden oluşmaktadır. Bu şekilde karşımıza çıkan rediflere verilebilecek örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

İlâhî cümlesini müstedâm **it**
 Dağı her birin 'uşşâkına râm **it** (b. 122)
 Nice bir tób-ı cevır urur yiter **ol**
 Beden burcın hârâb idüp yıkar **ol** (b. 49)
 Müderrisse n'ola şahñ-ı cefâ**da**
 Ferîdüz biz dağı fitne belâ**da** (b. 52)

Muhteva Özellikleri

Genel anlamda şehrengizler, şekil olarak "münâcât, sebep-i telif, şehir güzellerinin tavsifi ve hatime" bölümlerinden oluşsa da *Halep Şehrengizi* "sebep-i telif, şehir güzellerinin tavsifi ve hatime" bölümlerinden oluşmaktadır.

Halep Şehrengizi'ne;

Dem-i bîrûz irişdi geldi nevrûz
Getür sâkî mey-i la'l-i dil-efrûz

beytiyle başlayan Seyrî, ilk on beyitte baharın gelişiyile birlikte artık içme ve eğlenme zamanının geldiğini anlatır. 11-19. beyitlerde yolunun Halep şehrine düştüğünü, birçok şehir gezmesine rağmen bu şehirde gördüğü güzeller gibi güzel görmediğini söyleyerek bunları anlatmanın gerekliliğini belirtir.

Şair, 20 ile 25. beyitlerde Halep Valisi Mehmed Bey'e duada bulunarak onun emriyle Halep'in güzellerinin tavsifini yaptığını ifade eder.

26 ile 117. beyitler arasında ise ikişer beyitler hâlinde Halep şehrindeki 46 güzelin tavsifini yapmıştır. Bunlardan bazılarını sadece adıyla (Ahmed, Hüsrev, Ömer, Yunus, Yusuf, Fethi, Hüseyin, Cuma, Mehmed, Lâle, Zeynî, Eyyûb vb.), bazılarını hem isimleri hem de atası veya lakaplarıyla (Bey oğlu Mahmud, Kayyumcu oğlu Ahmed, Reis oğlu Mehemed, Börek oğlu Mustafa, Seyyid oğlu Haydar), bazılarını sadece lakaplarıyla (Kaçmar oğlu, Cigerci-zâde, Müezzîn-zâde, Tabib oğlu, Nalbant oğlu, Sabuncu oğlu), bazılarını da sadece sahip oldukları vasıflarıyla (Perî-sûret, Çeşm ü ebrûsı siyeh, Meydanlı bünyâd) zikretmiştir.

Şair, bu şahıslardan 22'sinin meslekleri hakkında bilgi vermiş; tavsifini yaptığı bu esnaf güzellerini, isimlerinin ve mesleklerinin çağrıştırdığı anlamlara uygun olan kelimelerle anlatmıştır. Örneğin Yusuf adlı şahsı anlatırken onun güzelliğini Hz. Yusuf'un güzelliğine, şaire olan eziyetlerini Hz. Yusuf'un kuyuda çektiği eziyetlere, bu eziyetler neticesinde ise kendi hâlini Hz. Yakup'a benzetmiştir (vr. 23a-b). Yine mesleğinin şekercilik olduğunu bildirdiği Mehemed adında birinin tavsifini yaparken onun dudaklarını mükerrer şekerle, dudaklarının yansıdığı gözlerini ise içinde renkli şekerlerin bulunduğu şişelere benzetir (vr. 24b).

Seyrî'nin şehrengizinde zikrettiği meslekler şunlardır: Sipahi, müezzîn, kâtip, dizdar, müderris, sarraf, şekerci, ipekçi, terzi, kavas, kehhal, tüccar, tabip, attar, takkeci, sazende, nalbant, sabuncu, bakkal, bezzaz, helvacı.

Halep Şehrengizi'nde tavsifi yapılan güzellerin isimleri, meslekleri ve sahip oldukları lakapları aşağıdaki gibidir:

<i>Adı</i>	<i>Lakap</i>	<i>Mesleği</i>
Ahmed	–	–
Şah ‘Abdī	–	–
Maḥmūd	Beg oğlu	–
–	Kaçmar oğlu	–
–	Peri-şüret	–
–	Cigerci-zāde	–
‘Alī Balī	–	Sipahi
Ḥüsrev	–	–
Yūsuf	–	–
–	Mü’ezzın-zāde	Müezzin
Ḥasān Balī	–	Kâtip
Cerrār	Dizdār oğlu	Dizdar
Ahmed	Ḳuyumcı oğlu	–
Fethī	–	–
Ḥüseyn	–	–
Meḥemmed	–	Müderriş
Cum’a	–	–
Yūnus	–	Sarraḫ
‘Ömer	–	Sarraḫ
Meḥemmed	–	Şekerci
Seyfe’d-dīn	–	İpekçi
Meḥemmed	–	–
Meḥemmed	–	Terzi
‘Ömer	–	Kavvas
Meḥemmed	–	Kehhal
Meḥemmed	–	Tüccar
–	Ṭabīb oğlu	Tabip
Yaḫyā	–	Attar
Meḥemmed	–	–
Seyyid Meḥemmed	–	–
Süleymān	–	Takkeci
Behrām	–	Sazende
–	Na’l-bend oğlu	Nalbant
Lāle	–	–
Zeynī	–	–
–	Şābūncı oğlu	Sabuncu
Eyyüb	–	–
Meḥemmed	Re’īs oğlu	–

Şadmân	–	–
Muştafâ	Börek oğlu	–
Ƙaya Bâlî	–	Bakkal
–	Çeşm ü ebrûsî siyeh	–
Haydar	Seyyid oğlu	–
Meĥemmed	–	Bezzaz
–	Meydânlu bünyâd	–
Meĥemmed	–	Helvacı

Şehrengiz'in 118 ile 127. beyitler arası ise hatime bölümüdür. Bu bölümde şair, güzellerin övgüsünün bittiğini belirterek bunların güzelliklerinin ebedî olması için Allah'a dua eder.

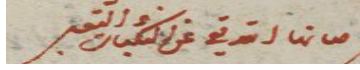
Halep Şehrengizi'ni genellikle bir şehirde yaşayanların anlatıldığı ikinci grup şehrengiz sınıfına dâhil etmek mümkündür. Çünkü Seyrî, *Halep Şehrengizi*'nde Halep şehrinin sahip olduğu coğrafi ve mimarî özelliklerinden pek bahsetmemiş, ağırlıklı olarak şehirdeki çeşitli meslek ve özelliklere sahip 46 güzelin tavsifini yapmıştır.

Sonuç

Halep Şehrengizi, hayatı hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgi olmayan ancak *Dîvân*'ındaki bazı bilgilerden hareketle 16. yüzyılda yaşadığı anlaşılan Seyrî mahlaslı bir divan şairi tarafından kaleme alınmıştır. 127 beyit olarak mesnevi nazım şekliyle ve aruzun "*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün*" kalıbıyla yazılan eser, "Sebeb-i telif, şehir güzellerinin tavsifi ve hatime" olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerde şair, Halep şehrinin sahip olduğu coğrafi ve mimari özellikleri üzerinde durmamış, ağırlıklı olarak şehirde yaşayan 46 güzelin tavsifini ikişer beyit halinde yapmıştır. Sade bir dille tavsifi yapılan bu güzellerden 22'sinin mesleği hakkında bilgi verilmiştir. Bu şahısların temsil ettiği 21 farklı meslek grubu, eserin yazıldığı dönemin ve Halep şehrinin sahip olduğu ticari hayattaki meslekler hakkında bilgi vermesi bakımından önemlidir.

Türk edebiyatında Halep şehri için yazılmış bilinen tek şehrengiz olması bakımından ayrı bir öneme sahip olan *Halep Şehrengizi*'ni, şekil ve muhteva itibarıyla bir şehrin sadece güzellerinin anlatıldığı şehrengizler grubuna dâhil etmek mümkündür.

(21b) ŞEHRENGİZ-İ MAHRŪSE-İ HALEB

Mefâ'ülün Mefâ'ülün Fe'ülün

Dem-i bîrüz irişdi geldi nevrüz
Getür sâkî mey-i la'l-i dil-efrüz

Şun ol cām-ı feraḥ-zādan ki her dem
Bulur nüş eyleyenler ḥālet-i Cem

Şafādur nüş-ı mül eyyām-ı gülde
Huşūsā şevk-i 'aşk ola gönülde

Gönül 'aşkdan bî-behredür[ür] ol⁴
İletmez tā ebed maḫşūdına yol

5 Şular kim kıldı 'aşk ile ḥtilâḫı
Elinden ḫomadı cām-ı neşâḫı

Bu remzi lâleden fehm eyle yārā
Ki var ḫalbinde sevdā elde şahbā

Şarāb-ı 'aşk ile me'lûf olan dil
Hemîşe mestdür lâle-müşâkil

Cihānda dem bu dem ḥālet bu ḥālet
Bunuñ gayrı baḫāletdür baḫālet

Dem-i hoş cāy-ı ḫurrem yār-i ra'nā
Ḫalanı miḫnet ü aşüb u gavgā

10 Ferāgat eyleyüp çün dü-çerādan
Dutalum gel gönül şehrinde mesken

Serāy-ı ḫāḫrı ḫalvet kılalum
Güzeller zıkrine meşgûl olalum

Gerekdür ḫamd idevüz rüz ile şeb
Ḫaleb şehrin müyesser itdi ol Rab

⁴ Bu mısradaki vezin kusurlu.

- (22a) Nice demdür mey-i aşk ile ser-mest
İdüp bunca diyâr u memleket geşt

Temâşâ eyledüm zîbâ güzeller
Cemâl ü hüsn içinde bi-bedeller

- 15 Velîkin görmedüm dağı bunuñ-veş
Melekler ma‘deni bir ƙal‘a dil-keş

Ne ƙal‘a dil-keş-i gerdün kevâkib
Tolu meh-pârelerle her cevânib

Mu‘ayyen burc [u] bārūsına yek-ser
Gerek ister[?] melek-simâ güzeller

Yazarsam bunlaruñ her birini ger
Taħammül eylemez evrâk u defter

Velî şunları kim mîr-i felek-ƙadr
Cihân-miknet ƙazâ-ƙudret ƙader-emr

- 20 Mü‘ebbed devlet-i zâtı mü‘eyyed
Ziyâ-yı dîn ü devlet mîr Meħmed

Ki olsun dâyimâ emrine çâker
Güneş yüzli perî-âyîn melekler

Dağı ƙılsun hemîşe Ĥayy u Ĥâdir
Murâdâtın müyesser evvel âħir

Ki bulup hızmətinde ƙadr-i behre
Rikâbınca bile geldüm bu şehre

Aña şıdk ile her kim itdi hızmət
İki ‘âlemde buldı ‘izz [ü] devlet

- 25 İşâret idüben emr itdi bir bir
Bu çâker eyledüm anları taħrîr

- (22b) Bugün hübâna ser-‘asker ser-âmed
Emîn-i ihtisâbuñ oğlu Aħmed

N’ola eksüklüsem ol hüsn şâhı
Ƙomasun başuma taħta külâhı

Biri de Şāh ‘Abdī māh-peyker
Bugün oldur hemān ‘ālemde dilber

Ser-āmed olmasa gün gibi ol şāh
Anuñ olmazdı ‘abdi mihr ile māh

30 Biri cānum Beg oğlu nāmı Maḥmūd
Olupdur ismi gibi ḥulķı maḥmūd

Dilerseñ kim yanında olasın ḥāş
Reh-i ‘aşķında ayaġuñı pek baş

Birisi daḥı Kaçmar oġlı k’ol yār
Be-ġāyet bī-vefādur ol cefākār

Ne içün dāyimā kaçır yürür ol
Atası adını yire urur ol

(23a) Perī-şüret biri yā şeh melekdür
Maķām ol şürete evc-i felekdür

35 Çıķarmaz cennet-i kevniden ol yār
Kosun şeytān gile terk itsün aġyār

Cigerci-zāde biri sīm-tendür
Cigerler vaşla sīr nāzük-bedendür

Geçer mi cān u dil hīç ol melekden
Geçüpdür ġamzesi tīri yürekden

‘Alī Bālī biri daḥı sipāhī
Bugün oldur sipāh-ı ḥüsn şāhı

Ra’iyyet cān u dil ten aña tīmār
Ne ḥāşıl böyle zulm itmekden ol yār

40 Biri Ḥüsrev göñül eglencesidür
Leb-i şīrini cān diñlencesidür

Kesüp kühsār-ı ‘aşķı ol dem üstād
Yaraşur baña şākird olsa Ferhād

Biri Yūsuf ki ‘ālem aña şānī
Anuñla ḥüsn-i Yūsuf oldu şānī

- (23b) Şalaldan çāh-ı cevrine o maḥbûb
Bükâdan görmez oldu hemçü Ya'kûb
- Mü'ezzîn-zâde biri mâh-çehre
Şalâ-yı ḥüsn kılmış idi şehre
- 45 Menâre üzre ol yâr-ı dilârâ
Gül-i nâzûkdürür serv üzre gūyâ
- Ḥasân Bâlî birisi daḥı kâtib
Kitâbet aña bi'llâhi münâsib
- Dilâ kuçmaḥ dilersen ger miyânın
Devâtı gibi dâyim bekle yanın
- Birisi daḥı dizdâr oḡlı Cerrâr
Yine oldur ḥişâr-ı ḥüsne dizdâr
- Nice bir ṭob-ı cevr urur yiter ol
Beden burcın ḥarâb idüp yıkar ol
- 50 Kuyumcı oḡlı biri Aḥmed ismi
Dögülmüş sime beñzer aḫ cismi
- Dilüm ḥâliş reh-i 'aşkı eridür
Nice bir püte-i ğamda eridür
- (24a) Biri de Fethîdür maḥbûb-ı mümtâz
Cefâsı çok vefâsı ḥod katı az
- Ḳapusın ḥalkâ gibi bekle yâr bâb
Bula geh ey gönül feth ola bir bâb
- Ḳarındaşı Ḥüseyn bi-vefâdur
Anuñ 'uşşâka kūyı Kerbelâdur
- 55 Yolında cân u baş ile şehîdem
Bu ḳavlümden dönersem ger Yezîdem
- Meḥemmeddür biri de 'ilme meşġül
Görüpdür şîve dersini temâm ol
- Müderrişe n'ola şahn-ı cefâda
Ferîdüz biz daḥı fitne belâda

- Biri de mecma‘-ı hüsn adı Cum‘a
Şalâ itmiş yüzi ‘uşşâkı cum‘a
- Olaldan ruhları kandîle lâmi‘
Şaf-ı ‘uşşâkı küyü oldı câmi‘
- 60 Adı Yûnus birisi daḥı şarrâf
Bugün anuñ lebi la‘line inşâf
- (24b) Düşüp dil ‘aşkına güç oldı kışşa
Meded yutdı meded mâhî-i ğuşşa
- Biri şarrâf ‘Ömerdür mâh-peyker
Dişi dürr ü lebi yâķūt-ı aḥmer
- Gidersin yâreyi alursa şatun
Ki dâĝ-ı sinedür hâş kızıl altun
- Birisi de Meḥemmed sükkerîdür
Mükerrer kand şorarsañ lebleridür
- 65 Gözümde la‘linüñ ‘aksin görenler
Zücâc içre şanur rengin sükerler
- Birisi daḥı Seyfe‘d-dîn ḥarîrî
Dilümi itdi seyfi ‘aşk esîri
- Ḥayâl ol çek dilâ işkencesini
Kim alurlar ḥarîrüñ incisini
- Anuñ hem pişesi maḥbûb-ı ra‘nâ
Meḥemmed ismidür şan cismi vâlâ
- Olupdur kanlu yaşumla müjem al
Gerekdür ince ebr isem şehâ al
- 70 (25a) Meḥemmeddür birisi daḥı derzî
Beni âvâre itd‘ol derzî gürzî
- Umarken nice ḥil‘atler vefâdan
Giyürdi câmeler cevr ü cefâdan
- ‘Ömerdür birisi de ibn-i ḳavvâs
Kemân-ebrûları ḳurbândur nâs

İgende olmasun katı bağırlu
Ki vardur bizde dağı zür-ı bāzū

Birisi de Meḥemmed ibn-i keḥḥāl
Göze göstermeyelden hoş degül ḥāl

75 Çeküp kuḥl-i rehin geçsün cefādan
K'ağardı gözümüz dāyim bükādan

Biri tācir Meḥemmed ḥüb-ı ğarrā
Ruḥı şan al firengī aḥlas a'lā

Ḳumāş-ı vaşla cān dirse behā ger
Bile vir aḥlas-ı çarḥı serāser

Ṭabīb oğlu birisi de ḥabībūñ
Ölümlü ḥastesiyem ol ṭabībūñ

(25b) Vefā nabzına hīç el urmaz ey vāy
El irmez şerbet-i vaşla meded hāy

80 Biri 'aṭṭār Yaḥyā zülfi 'anber
Ayağı toprağıdur misk-i ezfer

O ḳulḳul ḥāle beñdeş bulmaz ey yār
Ne deñlü gezse Hindi Sindi 'aṭṭār

Meḥemmed biri yüzi beñzer aya
Ḳapusu Ka'be aşḥāb-ı şafāya

Tecellī ide dirseñ nūr-ı vuşlat
Ṭavāf it küyünü her dem temāmet

Melek-şüret biri Seyyid Meḥemmed
Şalāvāt vir yüzidür nūr-ı Aḥmed

85 Ger emınseñ itme nāle
K'iresin sen de mi'rāc-ı vişāle

Birisi dağı takyeci Süleymān
Anı ser-tāc idüpdür cümle ḥübān

Anuñ dükkānına varmasın ağıyār
İderüz başına takyesini dār

- (26a) Biri sâzendedür Behrām ismi
Cefâ ile kıla dönderdi cismi
- Ser-âğâz itse sâza her hevâda
Aña âheng olur Zühre hevâda
- 90 Na‘al-bend oğlı biri sîm-berdür
Anuñ mîhı nücüm na‘li kamerdür
- Benümle yâr arasında ne ister
Raķîb geh mîha vü geh na‘le kaçar
- Biri de lâle-ruhdur ismi Lâle
Bana ğam h̃ânudur andan nevâle
- Eger öykünmese lâle o yâra
Utanup kaçmaz idi kühsâra
- Birisi daħı hūbuñ adı Zeynî
Serîr-i hūsnūñ oldur şimdi zeyni
- 95 Şadâ-yı hūsnî âfâka tolupdur
Haleb şehri anunla zeyn olupdur
- Biri Şabūncı oğlı mâh-ţal‘at
Aña lâyıķ degüldür hiç şan‘at
- (26b) Raķîbi andan alduķça şabūnı
Görenler anı dirler aşu bunu
- Birisi daħı hūbuñ adı Eyyüb
Güzeldür bî-bedel maħbūbdur hūb
- Nice bir cevr ider ol rûh-ı şânî
Yiyüpdür ğuşşa kurdı cism ü cânı
- 100 Re‘îs oğlı Meħemmeddür biri de
Bulunmaz mişli insânda perîde
- Anuñ tūğ perçemidür kaddi sancaķ
‘Azebdür leşker-i hūbân aña bak
- Biri de Şadmândur dil-rübānuñ
Kulı kurbānı olmışdur dil anuñ

- Anuñ ‘aşkıyla meşhür-ı cihānam
Ġam u ğuşşayı koyup şād-mānam
- Biri de bunlaruñ bir bî-vefādur
O şekker börek oĝlı Muştafādur
- 105 Işırsayduñ lebi sünbülesinden
Daĝı şekker börek datmaz idüñ sen
- (27a) Kaya Bālî durur biri de bakĝāl
Güzel görmek dilersenñ aña bak ĝal
- Bizümle yaĝ u bal oldu o dilber
Raĝibi bilsek ortada ne ister
- Biri de çeşm ü ebrüsü siyehdür
Güzeller içre şimdi pād-şehdür
- Gözine ĝaşına kim baksa anuñ
Gözinden düşer ol serv-i revānuñ
- 110 Biri de Seyyid oĝlı adı Ğaydar
Ki aşlıdur anuñ āl-i peyember
- Yapıssa Zü’l-fiĝār-ı cevre anı
Gören dir Ğaydar-ı Kerrār-ı şānî
- Meĝemmeddür birisi daĝı bezzāz
Bulunur anda çok ibrişim-i nāz
- İlik gibi ĝadüm iki ĝat itdi
Vefādān urmadı bir düĝme gitdi
- Biri de bunlaruñ meydānlu bünyād
Binā-yı ĝüsne anda āferin-bād
- 115 (27b) O bünyād urıcaĝ mihr ü vefāya
Çıĝupdur ĝubbeler evc-i semāya
- Birisi daĝı ĝelvācı Meĝemmed
Ne şirîn řatlu olur ol leb ü ĝad
- Işırsayduñ lebi zülbiyyesin ger
Adın ĝelvānuñ añmazduñ birāder

Fİ'L-İHTİTÂM

İdüp bu nâmenüñ ʔatlu ʔitâmın
Anuñ nâmıyla itdüm iʔtitâmın

N'ola bunuñla ʔübân olsa âʔir
Bu 'adetdür ki ʔelvä yinür âʔir

120 Budur aşl-ı merâm aqşâ-yı maqşûd
K'ola faẓl ehlinüñ ʔatında maḥmûd

İlâhî ʔıl bu ʔüsn aʔterlerini
Güzellik mülkinüñ serverlerini

İlâhî cümlesini müstedâm it
Daḥı her birin 'uşşâqına râm it

Bularuñ ʔüsnini memdüd eyle
Bulardan 'âşıkın ʔoşnüd eyle

'Aṫâ eyle vefâlar dillerine
Kim anlar da ide bî-dillerine

125 Vefâ câmın içüp 'uşşâq-ı bî-dil
ʔılalar şevq-i 'aşq 'âlemde ḥâşıl

(28a) Ḥuşûşâ bende Seyrînüñ Ḥudâyâ
Bu câm ile ʔılup göñlini iḥyâ

Şarâb-ı 'aşq ile mest eyle her dem
Hemîn budur recâ Allâhü a'lem

Kaynaklar

- AFYONCU, Erhan (2011). "Temerrüd Ali Paşa", *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yay. C. 40, s. 412-13.
- AKKUŞ, Metin (1987). *Türk Edebiyatında Şehr-engizler ve Bursa Şehr-engizleri*, Atatürk Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- AYDEMİR, Yaşar (2007). "Ravzî'nin Edincik Şehrengizi", *Gazi Türkiyat: Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, Güz 2007. S. 1, s. 97-126.
- BLOCHET. E. (1932). *Catalogue des Manuscrits Turc de la Bibliothèque Nationale. I c. Bibliothèque Nationale*, Paris.
- ÇELİK, Aysun (2013). "Defterdâr-zâde Ahmed Cemâlî'nin "Metâli'-i Cemâlî" ve "Şehr-engiz-i İstanbul" Adlı Eserleri", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/13 Fall*, s. 671-704.
- ÇETİNKAYA, Ülkü (2014). "Bir Kadın Şehrengizi: Azizî'nin İstanbul Şehrengizi", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, S. 54, s. 229-68.
- DELİÇAY, M. İzzet (1936). "Türk Edebiyatında Şehrengizler", İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Basılmamış Mezuniyet Tezi.
- DURSUNOĞLU, Halit (2003). "Klasik Türk Edebiyatında Bir Şehrin Güzellikleri ve Güzellikleri İle İlgili Eserler (Şehrengizler)", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, 2, s. 57-74.
- GÜLHAN, Abdülkerim (2012), "Şehrengiz Türü ve Ravzî'nin Edincik Şehrengizleri", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/2*, Spring, s. 515-45.
- HATİPOĞLU, G. Feyza (2010). *Seyrî ve Divanı (İnceleme-Metin)*, Ankara: Gazi Üniv. SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- İSEN, Mustafa (1994). *Gelibolulu Âlî, Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KARACASU, Barış (2007). "Türk Edebiyatında Şehrengizler", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 5, S. 10, s. 259-313.
- KARAİSMAİLOĞLU, Adnan (2001). *Klâsik Dönem Türk Şiiri İncelemeleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.

- KARTAL, Ahmet (1014). "Klasik Türk Şairinin Dilinden Haleb", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, Sayı 12, İstanbul, s. 77-92
- KURNAZ, Cemal ve Mustafa Tatçı (hızl.) (2001). *Mehmet Nâil Tuman, Tuhtfe-i Nâilî- Dîvân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri*. C. 2. Ankara: Bizim Büro Yay.
- LEVEND, Ağâh Sırrı (1957). *Türk Edebiyatında Şehr-engizler ve Şehr-engizlerde İstanbul*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- ÖZTÜRK, Murat (2014), "Maksadî'nin Yenice ve İştîp (İştîb) Şehrengizleri", *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 11, Sayı 25, s. 51-80.
- PAKALIN, M. Zeki (1993). *Tarih Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, C. III. İstanbul: MEB Yayınları.
- PALA, İskender (1999). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- SEYRÎ, *Dîvân*, Bibliothèque Nationale de France, Supplement Turc 280.
- ŞEMSEDDİN SÂMÎ (1314), *Kâmûsu'l-Âlâm*, C. 3. İstanbul: Mihran Matbaası.
- TEZCAN, Nuran (2001). "Güzele Bir Şehrengizden Bakış", *Türkoloji Dergisi*, C. XIV, S. 1, s. 161-93.
- TIĞLI, Fatih (2007). "Klâsik Türk Edebiyatında Şehrengiz Çalışmaları Hakkında Bibliyografya Denemesi", *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 2/4, s. 763-70.
- TURAN, Lokman (2011). "Defterdâr-zâde Ahmed Cemâlî'nin Siroz Şehrengizi", *Osmanlı Araştırmaları The Journal Of Ottoman Studies*, Türkiye Diyanet Vakfı Kütüphanesi, İslam Araştırmaları Merkezi, İstanbul. S. XXXVII, s. 49-76.
- TURAN, Şerafettin (2006), "Mustafa Çelebi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yay. C. 31, s. 290-91.